

БІОГРАФІСТИКА

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА І ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛОДИМИРА КУБІЙОВИЧА В ДРУГІЙ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ

Ю.НОВІЦЬКА

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Анотація

У статті висвітлюється науково-педагогічна і громадсько-політична діяльність Володимира Кубійовича в Кракові часів Другої Речі Посполитої. Аналізуються його основні здобутки як науковця і педагога, суспільного діяча.

Ключові слова: Краків, Ягеллонський університет, Друга Річ Посполита, географія.

Аннотация

В статье освещается научно-педагогическая и общественно-политическая деятельность Владимира Кубийовича в Кракове в период Второй Речи Посполитой. Анализируются его основные достижения как ученого и педагога, общественного деятеля.

Ключевые слова: Краков, Ягеллонский университет, Вторая Речь Посполитая, география.

Summary

The article analyzes the scientific-educational and socio-political activities of W. Kubyovych in Krakow during the Second Polish Republic. Disclose the role of the Ukrainian researcher, scholar and teacher as well as socio-political figure.

Key words: Krakow, Jagiellonian University, Second Polish Republic, geography.

Володимир Кубійович є видатним ученим у галузі географії, антропогеографії, етнографії, не менш важливе суспільне значення має його громадсько-політична діяльність. Мета статті – показати розмаїття творчого доробку вченого, його працю в Кракові часів Другої Речі Посполитої.

Володимир Кубійович народився 23 вересня 1900 року в Новому Санчі у Західній Галичині. «Мій батько Михайло, – згадує він, – походив з селянської родини з села Корнева Городенського повіту на Покутті, де жило чимало Кубійовичів (або Кубієвичів). До гімназії він ходив у Коломиї і Стрию, але вже по закінченні шостої класи став домашнім приватним учителем: учив дітей дрібних дідачів і священиків, яких вони з різних причин деякий час не могли посилати до гімназії. Ця праця тривала кільканадцять років, і щойнодесь на 35 році свого життя батько вирішив стати державним службовцем. Польська адміністрація у Львові визначила йому практику в польській частині Галичини, у Новому Санчі. По двох чи трьох роках безплатної практики батько став дрібним службовцем податкового уряду. У Новому Санчі батько пізнав мою маму, Марію Добровольську, батьки якої мали крамницю ковбасних виробів і додатково харчували службовців-одинаків (т.зв. «домашня кухня»). Попри опір моєї баби – вона не хотіла, щоб її молода доня виходила заміж за старого (16 років різниці) «русина», по довгих випробуваннях (була умова маминої родини, щоб молоді не зустрічалися цілий рік) дійшло до згоди на цей «мезальянс» у 1899 році»¹.

Мати Марія Добровольська походила з польської дрібно-міщанської родини у Новому Санчі. Її батько давно помер, а мати Пауліна жила до 1914 року. М.Добровольська мала чотирьох братів і двох сестер, відповідно Володимир мав сім двоюрідних братів і п'ять сестер. Найбільше він дружив зі своїм двоюрідним братом Казимиром Добровольським, який був

на шість років старший за нього і пізніше став професором історії й соціології Ягеллонського університету. Він докладно дослідив свій родовід, працюючи в архівах, і з'ясував, що родина Добровольських походить з «свреїв-вихрестів», які «з доброї волі» переходили на християнство. Це підтвердила також їхня бабуся Пауліна. Казимир у приватній розмові говорив Володимирі Кубійовичу: «Влодечку, мати кілька крапель жидівської крові – це добре, і може, цьому ми завдячуємо наш вклад у науку, але лише кілька крапель – не більше»².

Вирішальну роль у формуванні юного Володимира як українця і греко-католика відіграв батько. У польсько-українських родинах того часу, як правило, сини дотримувалися «батьківської лінії», а дочки – материнської. Тому сина охрестили у грецько-католицькій церкві у лемківському селі Матієвій неподалік Нового Санча і він отримав два імені – Володимир та Антон. У родині Кубійовичів розмовляли польською мовою. Польською мовою Володимир думав аж до середини тридцятих років, але батько навчив хлопця читати і писати українською і з ним син розмовляв лише українською. Батькова родина з Коломиї, куди молодий Кубійович приїжджав дуже рідко, зміцнила в ньому почуття свого українського родоводу.

Дитячі та юнацькі роки Володимира Кубійовича минали у польському родинному і громадському середовищі, проте мати з розумінням ставилася до свого чоловіка і синів «русинів», тобто українців. У Володимира було дванадцять двоюрідних братів і сестер поляків, римо-католиків по материнській лінії; служницею була дівчина-полька із сусіднього села. Майбутній учений вчився у польській народній (чотири класи) школі та у польській гімназії, отже польська мова і культура, польська ментальність були складовою його духовного світу³.

На початку ХХ століття Новий Санч був невеликим польсько-єврейським повітовим містечком, яке нараховувало 15700 жителів. У місті мешкала також нечисленна українська колонія кількістю 200–300 осіб. Переважно це були державні службовці, солдати, учні гімназії, робітники державних залізничних майстерень, що приїхали сюди зі Східної Галичини. У гімназії навчалося близько 50 українців. Громадсько-релігійне життя не було розвинене. Не було навіть своєї церкви (богослужіння греко-католиків відбувалося у бічній каплиці парафіяльного римо-католицького костюлу). Учні гімназії мали окремого священика, що приїжджав із сусіднього села і навчав не лише богослужінню, а й української (руської) мови. До того ж місцеві українці поділялися на дві неприязні групи: «русскую», що орієнтувалася на Росію і навіть своїх дітей навчала російської мови, і «русську», тобто українську, що кількісно переважала.

Українське життя в місті набуло деякого пожвавлення, коли у 1907 р. сюди переїхав з Бережан колишній посол до Віденського парламенту Василь Яворський. Його зусиллями було організовано філію і читальню «Просвіти», український банк, Лемківський союз, розпочато будівництво церкви. Але всі ці заходи не увінчалися успіхом. Причина полягала в тому, що Новий Санч лежав уже поза територією Лемківщини. Більш притягальну силу мав Перемишль, а також Горлиці, де була організована нова гімназія⁴.

Перш ніж піти до школи, малий Володимир навчився читати. Вчений згадує у своїх споминах: «Ще заки піти до школи, я навчився читати з двох букварів: українського і польського. Незабаром я почав «з'їдати» книжки. Польські були цікаві, бо були добре пристосовані до дитячого віку і гарно ілюстровані. Дома були й українські книжки, переважно видання «Просвіти», але вони були для мене важкі, часто незрозумілі; однак я читав їх, без будь-якого впливу ззовні, бо вони були руські. Серед моїх книжок, іграшок й інших скарбів, які має кожна дитина, була листівка з козаком, дуже дорога мені. По закінченні шкільних годин, у передобідову пору, я бігав по зарінках у сусідстві нашого дому з булавою, зробленою з дроту, і грався в козацького гетьмана. На моїх зшитках з'являлися написи «Русь»; це чарівне слово я вирізував на своїй лавці, виписував крейдою чи вугіллям на стінах і парканах – всюди, де міг. А що поляки «Русь» читали латинкою – виходило «пицо».

Так і стали мене звати – «пицонь». Але ніхто не відкрив моїх таємниць: ні картки з козаком, ні гетьманської булави, захованої в дуплі дерева серед багна, не розшифрував святого слова «Русь», ніхто...»⁵.

Початкову освіту Володимир Кубійович здобув у Новому Санчі. Тут він у 1910 році закінчує початкову школу, у вільний від навчання час багато читає, а також пише на канікулах польською мовою дві повісті на українську тематику. «Моя лектура, – згадує В.Кубійович, – спершу дитячі книжки, десь від дев'ятого року життя – пригодницькі оповідання для молоді, книжки Жюль Верна, а згодом книжки Карла Мая»⁶.

У 1910 році, після успішного складання вступних іспитів з арифметики, німецької та польської мов, В.Кубійович був зарахований до Першої цісарсько-королівської гімназії, яку закінчив у 1918 році. Це була типова класична гімназія, заснована у 1818 році, що підпорядковувалася Міністерству віросповідань і освіти у Відні. Гімназія нараховувала три види виховання: естетичне, розумове та фізичне. У розумовому вихованні домінував формальний підхід: головним завданням вважався розвиток пізнавальних здібностей учнів. Дисциплінам, що мали готувати молодь до реального і складного життя, відводилося незначне місце. Особливу увагу звертали на латинську та грецьку мови і відповідну літературу. Наприклад, з усіх 252 годин на тиждень у I–VIII класах гімназії 46 годин відводилося латинській мові і 28 – грецькій, тоді як на математику відводилося 23 години, природничі науки – 9, фізику і хімію – 11, історію – 21, географію – 10 годин. В усіх класах по дві години на тиждень викладали теологію. Головним засобом естетичного виховання були художня література і малювання (в молодших класах). Фізичного виховання (гімнастика і забави) було дві години на тиждень⁷. Про роки навчання в гімназії В.Кубійович згадує так: «Я опинився серед багато культурнішого середовища, ніж в початковій школі, якщо йдеться про учителів і товаришів. Ніяких труднощій з причини моєї національності, яку я завжди і всюди підкреслював, я не мав. Наука йшла мені легко, я був одним з кращих учнів у гімназії. Найбільше цікавила мене історія, далі література й географія, але я був також добрим математиком. Я жив у нормальних відносинах з моїми товаришами, а з деякими і подружив; ми часто навіть гостро дискутували (зокрема у вищих клясах) на політичні теми, між іншим і на теми українсько-польських проблем, але завжди в межах пристойності»⁸.

За час навчання в гімназії Володимир Кубійович остаточно відчув себе українцем. З третього класу він вивчає «руську мову». Це був не обов'язковий предмет, але гімназист не пропускав жодного уроку. Викладання української мови не було на належному рівні і відбувалося на основі досить важкого для сприйняття підручника Барвінського. Вчителями були священики, які не були фахівцями. В.Кубійович поринає у світ української словесності, студіює історію України. «Мені було десь 13 років, – згадує він, – коли радник Яворський запропонував мені читати велику історію України-Руси М.Грушевського. Це не була легка лектура, але я майже кожного дня увечері відробляв свій «національний обов'язок» і читав 5–10 сторінок та робив з них довгі виписки. Так я дійшов десь до третього тому і на цьому закінчив...»⁹.

Перша світова війна застала чотирнадцятирічного Володимира Кубійовича в селі Розтока на Лемківщині, де він готував дітей отця Смолінського до вступного іспиту у гімназію і лицей Перемишля. Це, окрім заробітку, дало йому можливість і самому поглибити свої знання з української мови.

У другій половині листопада родина Кубійовичів евакуювалася до Відня. Там Володимир перебував до липня 1915 року, вчився у п'ятому класі польської гімназії і успішно його закінчив. Шостий, сьомий і восьмий класи гімназії В.Кубійович відвідував у Новому Санчі. 4 червня 1918 року він закінчив успішно гімназійні студії й отримав атестат зрілості, який давав право вступити до університету. Невдовзі він стає студентом філософського факультету Ягеллонського університету у Кракові.

Як виглядав у той час Володимир Кубійович, можемо довідатися з біографічної розвідки Олега Шабля, який подає його портрет за кількома фотографіями: «На одній із них Володимир – гімназист восьмого класу. Задумливий, але вольовий юнак, пенсне, великі очі, заокруглені, трохи грубуваті риси обличчя, зачесане набік густе волосся (аж не віриться, що через дуже короткий час найбільшою зовнішньою прикметою В.Кубійовича стане велика світла лисина), шрам зліва під нижньою губою (він, цей шрам, очевидно, від порізу бритви залишиться на все життя, і на усіх пізніших світлинах дає ефект потовщеної нижньої губи, чого у В.Кубійовича насправді не було)»¹⁰.

У Кракові проживав дядько Кубійовича, старшина резерву, який проходив військову службу поза Краковом і надав свою кімнату молодому студентові. «Крім викладів з історії, – згадує В.Кубійович, – я слухав виклади з обсягу української мови і літератури, які провадив тоді молодий доцент Т.Лер-Сплавінський: це було в програмі українського патріотизму. На ці виклади ходило ледве кілька студентів»¹¹.

Закінчення Першої світової війни супроводжувалося великими політичними потрясіннями. Розпадаються Австро-Угорська, Російська та Османська імперії. В ході національно-визвольних змагань В.Кубійович стає до лав Української Галицької Армії. Захворівши на тиф, він повертається додому, де повільно одужує під опікою своєї матері¹².

Пізньої осені 1919 року В.Кубійович повертається до Кракова і поновлює студії на філософському факультеті Ягеллонського університету. Спочатку він обирає фах історика і додаткову спеціалізацію з географії. Записується одночасно до історичного і географічного гуртків. Але вже на початку 1920 року Володимир Кубійович остаточно вирішив пов'язати свій фах з географією, зокрема спеціалізується з географії людини у широкому та вузькому розумінні цього терміна. У широкому сенсі – йдеться про географію населення, економічну географію (транспорт, сільське господарство, промисловість), географію освіти, культури, релігії. Вузьке розуміння – має на увазі географію населення і розселення. Більшість праць ученого присвячені описовій, регіональній географії людини – спочатку Карпат, потім – західноукраїнських земель і України загалом.

Під час навчання Володимир живе в досить скрутних матеріальних умовах: «Батько був важко хворий і на більшу допомогу з дому годі було сподіватися, а заробляти лекціями в Кракові було дуже трудно. Жив я більше ніж скромно – часто недоїдав»¹³. Але попри все він наполегливо вчиться, багато читає, і талановитого студента помічає директор Географічного інституту Ягеллонського університету професор Людомир Савіцький. Під його керівництвом В.Кубійович наприкінці першого курсу 1920 року пише першу наукову працю «Проблема горішньої границі людини», за яку отримує оцінку «дуже добре», тобто відмінно. Влітку 1920 року з'являється друком «Звіт з екскурсії Географічного інституту Ягеллонського Університету у Живецькі гори»¹⁴.

Тут буде доречно сказати кілька слів про Людомира Савіцького, людину, яка була справжнім учителем і наставником В.Кубійовича і відкрила йому шлях у світ науки. Людомир Савіцький (1884–1928), видатний польський географ, мандрівник та видавець, народився 14 вересня 1884 року у Відні в родині судового урядовця. В 1903–1907 роках вивчає географію, історію та геологію у Віденському університеті. В наступних роках поглиблює свої географічні знання в Лозанні, Берліні та під час наукових подорожей по Швейцарії, Франції, Далматії, Італії та ін. Наукову діяльність розпочав з геоморфологічних досліджень Карпат. У 1910 році переїжджає до Кракова, де стає зачинателем антропогеографії. Після захисту докторської дисертації викладав в Ягеллонському університеті, а також працював учителем географії у гімназіях Бохні та Кракова. В червні 1919 року йому було присвоєно звання звичайного професора. З 1916 року завідувач географічного кабінету Ягеллонського університету, який пізніше, завдяки його старанням, був перетворений в інститут географії. У 1919 році

він заклав сучасну друкарню і книгарню «Орбіс», видавав власні шкільні підручники, карти та атласи з географії, друкував журнал «Wierchy». Брав участь у науковій експедиції до Сіаму (1923), також відвідав Цейлон. У 1925 р. півроку подорожував по Африці. Після того, як в його розпорядженні з'явився автомобіль та спеціальне спорядження, здійснив низку подорожей. 1926 рік – Віленщина, Полісся, Волинь, Поділля, Балкани, Мала Азія, в 1927 р. – Румунія, Туреччина. Після чергової подорожі до Балкан, яка розпочалася в липні 1928 року, він захворів і 3 жовтня 1928 року помер у Кракові. Вчений був активним організатором наукового життя в Кракові: співзасновником Польського географічного товариства (1918), в 1918–1922 роках – першим редактором «Przeglądu Geograficznego» («Географічний огляд»), членом наукових товариств та учасником міжнародних конгресів. Кваліфікований викладач, популяризатор географічних і краєзнавчих знань у радіоэфірах. Автор майже 150 наукових праць кількома мовами: «З фізіографії Західних Карпат» (1909), «Розміщення людності в Західних Карпатах» (1910, докторська дисертація), «З геоморфології центрального Цейлону» (1925) та ін.¹⁵

Уже на першому році навчання під час тижневої географічної експедиції в долину р. Прут, Східні та Центральні Горгани Володимир Кубійович починає працювати над докторською дисертацією. За період навчання в університеті він міняв кілька тем, поки не зробив остаточний вибір, але всі теми були пов'язані з Карпатами. Під час навчання він опублікував такі праці: «До питання про антропогеографію Горган» (1920–1921), «Шаласництво у Карпатах» (1923), «Ізохрони південної Польщі» (1923). Ці студентські праці були надруковані у різних наукових виданнях, зокрема у Варшаві, Кракові та Лодзі¹⁶.

На третьому курсі навчання на одному із семінарів проф. Савіцький дав завдання з географії транспорту. В.Кубійович згадує: «Проф. Савіцький роздав на семінарі до опрацювання різні теми, які стосувалися географії Кракова і сфери його впливу. Я мав опрацювати ізохрони Кракова (ізохрони це лінії, які сполучають на карті пункти, до яких можна дістатися з якоїсь центральної місцевини за той самий час). Я простудіював літературу з тематикою про ізохрони (головне англійську та німецьку), змінив і поширив, за згодою професора, тему своєї праці, представив еволюцію ізохрон для Кракова і Львова і т.д. Прийшов важливий день: я реферував на семінарі свою працю, демонстрував карти. Розпочалася дискусія, яку закінчив професор приблизно так: «Пані і панове, я веду вже п'ять років географічний семінар, але такого реферату я ще не чув». Я мав якийсь дивний вираз обличчя, бо розгублено думав, чому професор мене лає. Але він зауважив і додав: «Я думаю – такої доброї праці. Праця мусить появитися друком; прохаю її ще трошки переробити». І 1923 року появилася вона друком польською і англійською мовами, як перший том праць Географічного інституту Ягеллонського університету. Вона дістала позитивні рецензії, зокрема в німецькій географічній літературі (у моїй праці були деякі причинки до загальної географії транспорту)»¹⁷.

Навесні 1921 року помирає батько В.Кубійовича. Навчаючись на другому курсі, він був змушений перейти на заочне відділення через матеріальну скруту і працювати вчителем у приватній гімназії в містечку Пшисуха біля Радома. Навчання поєднує з викладацькою роботою, яку продовжує з осені 1922 року у Кракові. За рекомендацією проф. Савіцького влаштовується вчителем географії та історії у V державній гімназії у Кракові. Після закінчення університету він також працював у IV гімназії до 1939 р. Також він постійно викладав у приватних жіночих гімназіях, на вищих курсах для вчителів у Кракові та у Верхній Сілезії¹⁸.

В.Кубійович був кваліфікованим педагогом, але на першому плані для нього завжди була наукова діяльність. В.Кубійович прищеплював молоді розмаїті знання, навчав їх любити Землю, погоджувався, щоб на його уроках практикувалися майбутні вчителі. «Після короткої підготовки, – згадує він, – вони вчили, а я сидів на останній шкільній лавці, дещо обсервував процес навчання, а рівночасно робив деяку механічну працю: коректи, статистичні таблиці, мапи»¹⁹.

Під час навчання в літні місяці він подорожує по Карпатах і Горганах, де збирає матеріал для своєї праці. Результатом мандрівок стала його докторська праця «Антропогеографія Горган», яку він завершив у 1922 році. Після складання іспитів з філософії і представлення праці 27 червня 1923 р. він здобув ступінь доктора філософії²⁰.

Наступні п'ять років В.Кубійович працює в гімназії і Географічному інституті, бере активну участь у географічному житті Кракова, стає секретарем Краківського відділу Польського географічного товариства, членом географічної та етнографічної комісії Польської академії наук.

Він підтримує зв'язки з українською діаспорою в Кракові, зустрічається з українцями в греко-католицькій церкві (вул. Вісляна), в будинку «Просвіти» і приватно контактує з українськими студентами, кількість яких у Кракові швидко зростала. В.Кубійович постійно цікавиться українським життям, передплачує «Діло» та «Літературно-Науковий Вісник», студіює інші українські газети та журнали²¹.

У червні 1924 року В.Кубійович бере участь у I з'їзді слов'янських географів та етнографів у Празі. Тут В.Кубійович знайомиться з представником української географічної школи Степаном Рудницьким, а також з чеським і словацьким ученим, доцентом Карлового університету, доктором Їржі Кралем, з яким його пов'язали довголітня дружба і спільна наукова співпраця. У липні цього ж року В.Кубійович разом з чеським ученим і двома студентами здійснили мандрівку від Волівця до Ясіні²².

У 1927 році В.Кубійович бере участь у II з'їзді слов'янських географів і етнографів у Варшаві. Його ім'я вже широко відоме географічному науковому середовищу. Він знайомиться з радянськими географами: російським професором Миколою Баранським, фахівцем з економічної географії та українським професором Інституту Народної освіти у Кам'янці-Подільському Володимиром Гериновичем²³, налагоджує співпрацю з Науковим Товариством ім. Т.Шевченка у Львові.

У цей час виходять друком його праці у Кракові, оперті на власні дослідження і мандрівки по Закарпаттю, в українських Beskidaх, на Малу Ватру і Ораву: «Розміщення культур і населення у Східних Карпатах» (1924), «Із студій над розселенням Бабиної Гори» (1925 р., у співавторстві з М.Мразківною), «Пастуше життя у Східних Beskidaх» (1926), «Пастуше життя у Магурських Beskidaх» (1927), а також – «Розміщення населення на Поліссі» (1926), «З антропогеографії Нового Санча» (1927)²⁴ та ін.

У 1927 році вчений почав готуватися до габілітації. З цією метою потрібно було пройти три етапи, які в часі були розтягнуті на цілий рік. Вони передбачали ознайомлення спеціально створеної комісії з особовою справою претендента, габілітаційний колоквіум, габілітаційну лекцію. Всі етапи вчений успішно пройшов, і 12 травня 1928 року відбулася його габілітаційна лекція на тему «Розміщення населення в європейській частині Радянського Союзу», яка була сприйнята дуже схвально. Як згадує вчений, «лекція вийшла зовсім добре і мені було приємно почути щирі привітання відомого професора англійської мови і літератури та публіциста Романа Дибоського»²⁵. 16 серпня 1928 року Міністерство віровизнань та освіти у Варшаві затвердило рішення Ради Ягеллонського університету про надання В.Кубійовичу права викладання на філософському факультеті Ягеллонського університету як доценту з антропогеографії Східної Європи²⁶.

З 1929 року починається новий етап у науковому житті вченого. Цей період триває до 1939 року. В цей час В.Кубійович найбільш плідно працює. Він стає знаним не лише в Польщі, а й у всьому світі. Його наукові праці публікуються різними мовами не лише в наукових центрах Польщі – Варшаві, Кракові та Львові, але і в Празі, Парижі, Бухаресті, Софії, Братиславі, Берліні, Кенігсберзі та Белграді. Свої дослідження він присвячує Україні і видає дві фундаментальні праці: «Атлас України і суміжних земель» (1937) і «Географію українських і суміжних земель». Ці праці доводили цілісність України як самодостатнього національного організму, попри перебування її території у складі різних держав.

О.Шаблій характеризує наукову діяльність В.Кубійовича в цей період за такими напрямками: 1) економіко- і соціально-географічне вивчення України (географія лісового і сільського господарства, транспорту, торгівлі, шкільництва); 2) демо- і етнографічні дослідження України загалом і її окремих земель, особливо західних (Полісся, Волинь, Холмщина і Підляшшя, Бойківщина, Лемківщина тощо); 3) продовження досліджень географічних аспектів пастушого життя у Карпатах (Словаччина, Закарпаття, Буковина); 4) розгортання картографічної діяльності²⁷.

У 1920–1930-х роках у Ягеллонському університеті навчалася велика кількість українських студентів – приблизно 500–600 чоловік. В їхньому середовищі було створено географічну секцію при Українській студентській громаді у Кракові, яка всебічно вивчала географічні дисципліни під керівництвом В.Кубійовича. На лекції до вченого ходили не лише географи, а й українські студенти з інших факультетів. В.Кубійович був керівником семінарських праць, які пізніше лягли в основу кандидатських та докторських дисертацій.

У 1930 році за його ініціативою було видано «Науковий збірник Географічної секції при Українській студентській громаді в Кракові». На його видання склалися студенти (400 злотих), сам учений (150 злотих) і С.Шмігельська (150 злотих)²⁸. Збірник містив такі статті:

1. Кубійович Володимир «Мапи осель і господарських структур Східних Карпат»;
2. Декайло Іван «Оселі яру Серета»;
3. Баб'як Павло, Габлинський М., Музичишин Теодор «Приріст населення у Східних Карпатах в 1880–1910 рр.»;
4. Біланюк Петро «Кути – антропогеографічна студія»;
5. Рабій Марія «Очерк антропогеографічний Самбірського повіту»;
6. Кулицький Микола «Зимаркові оселі на галицькій Гуцульщині».

Збірник обсягом 116 сторінок містив також карти та фотографії, анотації німецькою та французькою мовами²⁹. Велике наукове значення цієї праці полягало в тому, що вона була першим географічним збірником на західноукраїнських землях і другим після «Записок Українського науково-дослідного Інституту географії і картографії», виданих С.Рудницьким у 1928 році у Харкові. Вона була важливим етапом у видавничо-організаційній та науково-організаційній діяльності В.Кубійовича.

Поява збірника викликала негативну реакцію польських істориків, зокрема протест проф. Є.Смоленського, який очолив Географічний інститут філософського факультету Ягеллонського університету після смерті в 1928 р. проф. Л.Савіцького. Він гостро критикував цей збірник у географічному журналі «Wiadomości geograficzne» («Географічні відомості») і наголосив, що він не має нічого спільного з цією «руською брошурою»³⁰. Зрештою В.Кубійович був відсторонений від участі в управлінні Краківським відділом Географічного товариства і від викладання в університеті. Від 1934 р. у польській пресі проводиться планомірне цькування В.Кубійовича, до цього призвели також його наукові зв'язки з Берліном. У 1938 році у військовій газеті «Polska zbrojna» («Озброєна Польща») була надрукована стаття Тадеуша Ягміна «Біля джерел антипольської пропаганди». В цій статті підкреслювалося, що наукові праці В.Кубійовича мають антипольський характер. Стверджувалося, що він вважає українською територію, яка входить до складу польської держави, і тому не може бути доцентом польського університету³¹. 16 липня 1939 року Міністерство освіти Польщі заборонило Кубійовичу викладати в університеті³².

Вчений не залишився без роботи. В 1940 році він стає професором Вільного українського університету у Празі. Під час Другої світової війни очолював Український Центральний Комітет у Кракові. Після війни він живе у Німеччині та Франції, займаючись переважно науковою

працею. Надзвичайно важливе значення для України мала його діяльність як головного редактора «Енциклопедії українознавства» (1955–1984). Помер В.Кубійович 2 листопада 1985 р. у Сарселі (Франція).

У своїй діяльності він керувався такими принципами: чіткі організаційні засади у будь-якій діяльності, визначення її конкретної мети, воля у досягненні, забезпечення реальних інтересів суспільства, об'єктивність, фаховість, раціоналізм, консерватизм, збереження традицій, активний вплив на обставини, що склалися, визначальна роль української національної ідеї в суспільно-політичному процесі³³. Ці принципи діяльності В.Кубійовича залишаються актуальними для всіх прийдешніх поколінь українців.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

- ¹ *Кубійович В.* Мені 70. – Париж; Мюнхен, 1970. – С.7.
- ² *Кубійович В.* Мемуари. Роздуми. Вибрані листи / Упор. проф. О.Шаблій. – Т.ІІ. – Париж; Львів, 2000. – С.22.
- ³ *Шаблій О.* Володимир Кубійович: енциклопедія життя і творення. – Париж; Львів, 1996. – С.17.
- ⁴ Там само. – С.21.
- ⁵ *Кубійович В.* Мені 70. – С.10.
- ⁶ *Шаблій О.* Вказ. праця. – С.19.
- ⁷ Там само. – С.20.
- ⁸ *Кубійович В.* Мені 70. – С.11.
- ⁹ Там само. – С.12.
- ¹⁰ Там само. – С.28.
- ¹¹ Там само. – С.13.
- ¹² *Шаблій О.* Вказ. праця. – С.27.
- ¹³ *Кубійович В.* Мені 70. – С.14.
- ¹⁴ *Шаблій О.* Вказ. праця. – С.33; *Кубійович В.* Мені 70. – С.16.
- ¹⁵ Kim jest Ludomir Sawicki [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgapa.pl/zgaredia/Ludomir_Sawicki.html
- ¹⁶ *Шаблій О.* Вказ. праця. – С.34.
- ¹⁷ *Кубійович В.* Мені 70. – С.18.
- ¹⁸ *Шаблій О.* Вказ. праця. – С.36.
- ¹⁹ *Кубійович В.* Мені 70. – С.19.
- ²⁰ *Шаблій О.* Вказ. праця. – С.39.
- ²¹ Там само. – С.40.
- ²² *Кубійович В.* Мені 70. – С.20.
- ²³ *Шаблій О.* Вказ. праця. – С.43.
- ²⁴ Archiwum Uniwersytetu Jagiellockiego, Sygn. II 619, Спр. «Włodzimierz Kubijowicz», Ark.2.
- ²⁵ *Кубійович В.* Мені 70. – С.22.
- ²⁶ *Шаблій О.* Вказ. праця. – С.52.
- ²⁷ Там само. – С.55.
- ²⁸ Там само. – С.91.
- ²⁹ *Кубійович В.* Мені 70. – С.26.
- ³⁰ Там само. – С.27.
- ³¹ *Шаблій О.* Вказ. праця. – С.94–97.
- ³² Будівничі НТШ й ЕУД: Володимир Кубійович (1900–1985), Атанас Фіголь (1908–1993) / Передм. В.Маркуся. – К., 1998. – С.14.
- ³³ Україна понад усе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parafia.org.ua/biblioteka/kultura/shenderovskij-nehaj-ne-hasne-persha/ukrajina-ponad-use-volodymyr-kubijovykh/>